

Fantasticul în opera lui Fănuș Neagu

Analizând viziunea scriitorului asupra obiceiurilor și credințelor, a întâmplărilor și destinelor locuitorilor bălților Brăilei, a satelor dunărene am decodificat comportamente, manifestări ale protagoniștilor ce țin de fantastic, absurd, grotesc, dar și de o magie descifrabilă în credințe și obiceiuri, de cele mai multe ori desacralizate și glisate în derizoriu, dacă nu chiar în kitsch.

Întâmplările, comportamentele, mentalitățile personajelor care trimit spre categoriile estetice menționate sunt prezente atât în povestiri și nuvele cât și în romane, dovadă a unității în diversitate a creației lui Fănuș Neagu, a faptului că eroii care își duc viața în mediul urban sunt legați de spiritul bălților și al Câmpiei Brăilei.

Fantasticul este unul din conceptele care au stat în atenția cercetătorilor artei și literaturii universale. Exegeți de diferite formații și orientări au analizat și cercetat geneza și structura fantasticului din multiple perspective: ontologică, gnoseologică, psihologică, literară, elaborând teorii pe care autorii le doreau sau chiar le considerau exhaustive.

Fantasticul apare atunci când în structura ritualului sau a ordinii mitice – intensive o fisură, când colectivitatea folclorică se află într-un moment de cumpănă, așteptare, spaimă, prin penetrarea în viață sa a unui eveniment necunoscut până atunci sau prin pierderea semnificației originare a ritualului. Colectivității îi este amenințată armonia vieții, se află în fața nefirescului. În cultura folclorică, fantasticul violentează, ca și în arta și literatura cultă tot o ordine a realului, numai că la “o dublă dimensiune a acestuia: a realului obiectiv și a celui mitic, de obârșie imaginativă”.¹

Referindu-mă la atmosfera prozei lui Fănuș Neagu, la întâmplările și destinele protagoniștilor o să evidențiez lumea rurală din ținutul Bărăganului și al bălților Brăilei, dar și lumea citadină cu obiceiurile și credințele lor care surprind rituri, gesturi și acte magice care trimit spre mituri și simboluri ancestrale. Așadar sunt semnificative, mitul, legendarul, fabulosul și forța simbolică din spatele cuvintelor destul de atent selectate, creând lumi ireale care par a fi o continuare firească a realității. Fănuș Neagu realizează un nucleu literar al onirismului aducând în prim-plan o altă față a realismului, având ca inspirație credințele și superstițiile poporului român. Gesturile lui Șușteru (din nuvela *Dincolo de nisipuri*) sunt mecanice, nu știu dacă vestea venirii apelor aparține realului sau imaginației/visului, dar speranța există, chiar dacă este zadarnică. Comportamentul personajului este bizar, ciudat, dar fascinant prin tragismul său, astfel aflându-ne în plină atmosferă *îmbibată* de fantastic. Iedera, un alt element important al nuvelei este *verde în orice anotimp, simbolizează*

¹ Vasile Tudor Crețu, *Condiția fantasticului. Condiția fantasticului în cultura populară*, în vol. *Ethosul folcloric – sistem deschis*, Timișoara, Ed. Facla, 1980.

permanența puterii vegetative și a permanenței dorinței conform dicționarului de simboluri. Sub arșița îndelungată iedera își pierde simbolistica sa, însă păstrează puterile oculte de a trezi tulburarea conștiinței, delirul mistic manifestate prin halucinații, iluzii. Nuvela îmbină mitul, buimăceala lumii și nostalgia purității primordiale și închide în paginile sale o realitate halucinantă presărată cu nuanțe fantastice, dezvăluind într-un straniu ceremonial ritualul de aducere al apei.

Povestirea *Ecoul stepii* se concentrează în totalitate pe rolul magic și gesturile ritualice ale unora din spiritele care se înscriu în sistemul de credințe/superstiții ale spiritualității românești. În gândirea arhaică și tradițională se consideră că acestea se înserează în viața cotidiană și răspund unor cerințe ale omului și comunică cu acesta, ne aflăm în fața unui plan al realității care însă alternează cu planul magic/ireal. Simbolistica și semnele ce sunt inserate în ființele și manifestările spiridușilor și al drăcușorilor (spirite-personaje) înzestrați cu atribute din credințele arhaice și tradiționale, au o anume încărcătură magică. Atmosfera ce degajă mister, fantastic, realitate și/sau vis o regăsim în bălțile Brăilei, a stepii, a câmpiei dunărene. Nu întâmplător întâlnim credința despre spiriduși, pitici, care translatează de la mit la simbol și apoi la motiv, în creațiile scriitorilor ce aparțin acestor spații. Fantasticul, supranaturalul le regăsim și în atmosfera în care actantul principal este vrăjitoarea, iar actul ritualic este cel de vrajă. Vrăjitoarea este înzestrată cu puteri magice, malefice care trăiește printre oameni și comunică cu forța răului.

În *Frumoșii nebuni ai marilor orașe* o variantă de realitate căreia i se compensează absența stabilității printr-o imagine mobilă și paradoxală este biserica de gheață, cărată pe o sanie de către Crai. Paradoxul se înscrie în coordonatele absurdului și deopotrivă ale fantasticului. O strânsă legătură există între cadrul general al freneziei colective și comportamentul individual. Sub aripa sărbătorii generale cresc formele individuale ale delirului, freneziei marcate de imaginație și nebunie. Craii încercă să-și dovedească superioritatea sau indiferența față de mediul străin. Personajele vor să pară suverane și independente, acesta fiind și sensul cel mai important al unei sărbători. Fantasticul se manifestă aici, altfel decât în performarea actelor de magie.

Bibliografie:

- NEAGU, Fănuș, 1994, *Îngerul a strgat*. București: Editura Gramar.
NEAGU, Fănuș, 1991, *Frumoșii nebuni ai marilor orașe*. București: Editura Eminescu.
NEAGU, Fănuș, 1991, *Scaunul singurătății*. București: Editura Eminescu.
NEAGU, Fănuș, 1974, *Fîntîna –Nuvele*. Ediție Critică și Prefață de Ovidiu Ghidirmic.
Craiova: Editura Scrisul Românesc.
NEAGU, Fănuș, 1994, *Valea fără iarnă. Volumul. Partida de pocher. Povestiri*. București: Editura Eminescu.
NEAGU, Fănuș, 1994, *Mentovare. Partida de pocher. Povestiri*. București: Editura Eminescu.

- NEAGU, Fănuș, 1974, *Dăgaica, Farse pe un motiv țărănesc.Nuvele*. București: Editura Scrisul Românesc.
- NEAGU, Fănuș, 1974, *Dincolo de Nisipuri.Volumul Fântâna*. București: Editura Scrisul Românesc.
- NEAGU, Fănuș, 1991, *Țara hoșilor de cai 3. Scaunul singurățății (Roman)*. București: Editura Eminescu.
- NEAGU, Fănuș, 1991, *Țara hoșilor de cai 2. Frumoșii nebuni ai marilor orașe. Fals tratat despre iubire (roman)*. București: Editura Eminescu.
- NEAGU, Fănuș, 1994, *Scampolo, tu ești o haimana. Volumul. Partida de pocher.Povestiri*. București: Editura Eminescu.
- NEAGU, Fănuș, 1994, *O partidă de pocher. Volumul. Partida de pocher. Povestiri*. București: Editura Eminescu.
- NEAGU, Fănuș, 1994, *Pasărea albă din Ostrov. Volumul. Partida de pocher. Povestiri*. București: Editura Eminescu.
- NEAGU, Fănuș, 1994, *În zurzură. Volumul. Partida de pocher. Povestiri*. București: Editura Eminescu.
- NEAGU, Fănuș, 1974, *Acasă. Volumul Fântâna.Nuvele*. Ediție critică și prefață de Ovidiu Ghidirmic, Craiova: Editura Scrisul Românesc.
- NEAGU, Fănuș, 1974, *Lișca. Volumul Fântâna.Nuvele*. Craiova: Editura Scrisul Românesc.
- NEAGU, Fănuș, 1974, *Somnul de la amiază. Volumul Fântâna.Nuvele*. Craiova: Editura Scrisul Românesc.
- NEAGU, Fănuș, 1974, *Vara buimacă. Volumul Fântâna.Nuvele*. Craiova: Editura Scrisul Românesc.
- NEAGU, Fănuș, 1974, *Ninge în bărăgan (olelie). Volumul Fântâna.Nuvele*. Craiova: Editura Scrisul Românesc.
- NEAGU, Fănuș, 1974, *În văpaia lunii. Volumul Fântâna.Nuvele*. Craiova: Editura Scrisul Românesc.
- NEAGU, Fănuș, 1994, *Ecoul stepii. Volumul. Partida de pocher. Povestiri*. București: Editura Eminescu.

Prof.dr. Petrea Mădălina Gabriela
Liceul "Dimitrie Cantemir" Babadag